

ලලිතවිස්තරය, විචාරාත්මක අධ්‍යයනයක් සහිත

සිංහල පරිවර්තනය

ඒරුවැවේ ගුණසෝම හිමි

ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්වවිද්‍යාලයීය පශ්චාද් උපාධි අධ්‍යයන පීඨයේ
දර්ශනසූරී උපාධි පරීක්ෂණය (සංස්කෘත) සඳහා ඉදිරිපත් කරනු ලබන

පර්යේෂණ නිබන්ධය. 2019

පර්යේෂකයා ගේ ප්‍රකාශය

මෙම ශාස්ත්‍රීය නිබන්ධය මහාචාර්ය, පූජ්‍ය නෙළුවේ සුමනවංස හිමි ගේ සහ මහාචාර්ය සමන් වන්දු රණසිංහ මහතා ගේ අධීක්ෂණය මත මා විසින් සම්පාදනය කරන ලද බවත්, මේ පර්යේෂණය කොටස් වශයෙන් හෝ සම්පූර්ණ වශයෙන් වෙනත් විශ්වවිද්‍යාලයකට ආයතනයකට හෝ වෙනත් උපාධියක් හා ඩිප්ලෝමාවක් සඳහා ඉදිරිපත් නොකරන ලද බවත් සහතික කරමි.

.....
අපේක්ෂකයා ගේ අත්සන

.....
දිනය

උපදේශකවරුන් ගේ නිර්දේශය

ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්වවිද්‍යාලයීය පශ්චාද් උපාධි අධ්‍යයන පීඨයේ ලියාපදිංචි අංක 1303HU2015001 යටතේ දර්ශනසූරී උපාධිය හදාරණ ඒරුවැවේ ගුණසෝම හිමි විසින් “ලලිතවිස්තරය, විවාරාත්මක අධ්‍යයනයක් සහිත සිංහල පරිවර්තනය” යන මාතෘකාව යටතේ ලියා ඇති මෙම නිබන්ධය, අපගේ උපදේශකත්වය යටතේ දර්ශනසූරී උපාධිය සඳහා උචිත ලෙස සම්පාදනය කොට ඇති බවත්, එකී උපාධි අවශ්‍යතාව සඳහා ඉදිරිපත් කිරීමට සුදුසු බවත් නිර්දේශ කරමු.

.....

පූජ්‍ය නෙළුවේ සුමනවංස හිමි
(සංස්කෘත භාෂාව පිළිබඳ මහාචාර්ය)
සංස්කෘත අධ්‍යයනාංශය,
ශ්‍රී ලංකා බෞද්ධ හා පාලි විශ්වවිද්‍යාලය,
හෝමාගම.

.....

සමන් චන්ද්‍ර රණසිංහ මහතා
(සංස්කෘත භාෂාව පිළිබඳ මහාචාර්ය)
භාෂා, සංස්කෘතික අධ්‍යයන හා
ප්‍රාසංගික කලා අධ්‍යයනාංශය,
ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්වවිද්‍යාලය,
ගංගොඩවිල, නුගේගොඩ.

සංක්ෂේපණ විධි

අං. නි.	අංගුත්තර නිකාය
දී. නි.	දීඝ නිකාය
ම. පා.	මහාවග්ග පාළි
ම. වං.	මහාවංසො
ල. වි.	ලලිතවිස්තරය
ච. ද. සම්	චතුර්විධ දර්ශනවාද සම්ප්‍රදාය
බෞ. ද. ඉ.	බෞද්ධ දර්ශන ඉතිහාසය
සද්.පු	සද්ධර්මපුණ්ඩරික සූත්‍රය
සං.සා.ප්‍ර.	සංස්කෘත සාහිත්‍ය ප්‍රවේශය
ඉං. ද	ඉන්දිය දර්ශනය
ල. ම. අ.	ලක්දිව මහායාන අදහස්
P. F.	THE PLAY IN FULL
L. V.	Lalitavistara
ල. වි.	ललितविस्तरः

පටුන

පර්යේෂක ගේ ප්‍රකාශය	ii
උපදේශකවරුන් ගේ නිර්දේශය	iii
සඹික්ෂේපන විධි	iv
පටුන	v - viii
උපකාරානුස්මෘතිය	ix
සාර සඹික්ෂේපය	x - xi
i. පළමුවන කොටස	
1. පළමුවැනි පරිච්ඡේදය, හැඳින්වීම	
1. i ප්‍රවේශය	1 - 4
1. ii පර්යේෂණයේ වැදගත්කම හා දියුණු කළ හැකි අංශ	04
1. iii පර්යේෂණ ගැටලුව	05 - 06
2. දෙවැනි පරිච්ඡේදය, සාහිත්‍ය විමර්ශනය	
2. හැඳින්වීම	07
2.i පූර්ව පර්යේෂණ, සාහිත්‍ය කෘති	07 - 15
2. ii ශාස්ත්‍රීය ලේඛන	16 - 24
2. iii අන්තර්ජාල වෙබ් පිටු හා බාගත කළ ලිපි	25 - 28
3. තෙවැනි පරිච්ඡේදය	
03. i පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය	29 – 33
4. සිව්වැනි පරිච්ඡේදය. ලලිතවිස්තරය පිළිබඳ විචාරාත්මක අධ්‍යයනය	
4. i ප්‍රවේශය	34
4. i.i මහායාන බුදුසමයේ ප්‍රභවය	34 - 41
4. i. ii බෞද්ධ සංස්කෘත සාහිත්‍යය	42 - 46

4. ii.i ලලිතවිස්තරය හා අන්තර්ගතය	46 – 48
4. ii. ii කර්තෘ	48 – 50
4. ii. iii කාලය	50 - 51
4. ii. iv සංස්කරණ හා පරිවර්තන	51 - 52
4. ii. v ප්‍රමාණය	53
4. ii. vi පරමාර්ථය	54
4. iii. i ආභාසිත මූලාශ්‍රය	54 - 63
4. iii. ii භක්තිගෝචරත්වය	64 - 75
4. iv. i භාෂා ලක්ෂණ	75 - 79
4. iv. ii අලංකාර භාවිතය	79 - 89
4. iv. iii අවස්ථා නිරූපණය	90 – 106
පාදක සටහන්	107 – 115
5. සමාලෝචනය	116-118

ii. දෙවැනි කොටස

06. i. ලලිතවිස්තරය, සිංහල පරිවර්තනය

i. නිදාන නම් පළමු පරිවර්තනය	119 - 124
ii. උත්සුක කිරීම නම් දෙවැනි පරිවර්තනය	125 - 131
iii. කුලයේ (වංශයේ) පිවිතුරු බව නම් තෙවැනි පරිවර්තනය	132 - 147
iv. දහම් ආලෝකයේ අබිමුච නම් සිවුවැනි පරිවර්තනය	148 - 161
v. ගමනාරම්භය නම් පස්වැනි පරිවර්තනය	162 - 177
vi. ගර්භයට පිවිසීම නම් සවැනි පරිවර්තනය	178 - 195
vii. බෝසත් උපත නම් සත්වැනි පරිවර්තනය	196 - 230
viii. දේවලය බලා පිටත්වීම නම් අටවැනි පරිවර්තනය	231 - 233
ix. ආහරණ තැනීම නම් නවවැනි පරිවර්තනය	234 - 235

x.	ශාස්ත්‍ර ප්‍රදර්ශනය නම් දසවැනි පරිච්ඡේදය	236 - 241
xi.	කෙත්තමට එළඹීම නම් එකළොස්වැනි පරිච්ඡේදය	242 - 248
xii.	ශිල්ප දැක්වීම නම් දොළොස්වැනි පරිච්ඡේදය	249 - 271
xiii.	මෙහෙයවීම නම් දහතුන්වැනි පරිච්ඡේදය	272 - 302
xiv.	සිහින දැකීම නම් දාහතරවැනි පරිච්ඡේදය	303 - 315
xv.	ගිහිගෙයින් නික්මීම නම් පසළොස්වැනි පරිච්ඡේදය	316 - 358
xvi.	බිම්බිසාර රජු ගේ පැමිණීම නම් දහසයවැනි පරිච්ඡේදය	359 - 366
xvii.	දුෂ්කරක්‍රියා කිරීම නම් දාහත්වැනි පරිච්ඡේදය	367 - 385
xviii.	තේරුකැප්පනාවට වැඩම කිරීම නම් දහඅටවැනි පරිච්ඡේදය	386 - 397
xix.	බෝධිමණ්ඩලය වෙත ගමන් කිරීම නම් දහනවවැනි පරිච්ඡේදය	398 - 416
xx.	බෝධිමණ්ඩපය මත වැඩ හිඳීම නම් විසිවැනි පරිච්ඡේදය	417 - 426
xxi.	මාර පරාජය නම් විසිඑක්වැනි පරිච්ඡේදය	427 - 475
xxii.	සම්මා සම්බුද්ධත්වයට පත්වීම නම් විසිදෙවැනි පරිච්ඡේදය	476 - 492
xxiii.	දේවපුත්‍රයෝ තථාගතයාණන් ගේ ගුණ ගායනා කිරීම නම් විසිතුන්වැනි පරිච්ඡේදය	493 - 508
xxiv.	තපස්සු-හල්ලුක හමුවීම නම් විසිහතරවැනි පරිච්ඡේදය	509 - 535
xxv.	ධර්මය දේශනා කරන මෙන් තථාගයන් ගෙන් ඉල්ලා සිටීම නම් විසිපස්වැනි පරිච්ඡේදය	536 - 549
xxvi.	දම්සක් පැවතුම් සූත්‍රය දේශනා කිරීම නම් විසිහයවැනි පරිච්ඡේදය	550 - 596
xxvii.	නිගමනය නම් විසිහත්වැනි පරිච්ඡේදය	597 - 604

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය 605 - 614

උපකාරානුස්මතිය

ලියා ගොනු කළ යුතු මතකයන් නිරතුරු හදේ නිදන් කොට ස්මරණය කරමි. සජ්ජන ඔබ සැමට ස්තූති යි.

ලලිතවිස්තරය, විචාරාත්මක අධ්‍යයනයක් සහිත සිංහල පරිවර්තනය

ඒරුවැවේ ගුණසෝම හිමි

සාර සඹික්ෂේපය

සිද්ධාර්ථ ගෞතම බුදුරජු ගේ ජීවන චරිතය අධ්‍යයනය කිරීම සඳහා උපකාරී වන මූලාශ්‍රය අතර ලලිතවිස්තරයේ උපයෝගිතාව ප්‍රායෝගික වේ. එමෙන් ම බුද්ධ චරිතය පිළිබඳ විචාරජූර්වක අවබෝධයක් ලබා ගැනීම සඳහා ද ගෞතම බුදුරජු ගේ ඓතිහාසිකත්වය නිර්ණය කිරීමෙහිලා ද මෙම කෘතිය සඵල ය. ගෞතම සිද්ධාර්ථ චරිතය ලලිතයක් නොහොත් ක්‍රීඩාවක් ලෙස මෙහි වර්ණනා කර තිබීම එයට එක් හේතුවකි. වින්ටර්නිට්ස්ට් අනුව සර්වාස්තිවාදීන් ගේ බුද්ධචරිතය ප්‍රකාශිත ලලිතවිස්තරය මහායානිකයන් ගේ ජීවයෙන් අලංකාර කරන ලද පැරණි හිනයාන කෘතියක සකස් කිරීමකි.

ලලිතවිස්තරය ඒකකර්තෘක කෘතියක් ලෙසින් ද නොසැලකේ. සෙනාර්ටි අශ්වසෝෂ හිමියන් ගේ රචනයක් ලෙස මෙය සලකයි. එමෙන් ම සංස්කෘතයෙන් බුද්ධධර්මය ඉගැනීමට ඇති අඬග සම්පූර්ණ ග්‍රන්ථයක් ලෙසින් ද මෙය හැඳින්විය හැකි බව සෙනාර්ටි ගේ අදහසයි. මහායාන හා ථෙරවාද යන සම්ප්‍රදායන් දෙකට ම අයත් කරුණු මෙහි අන්තර්ගත වේ. එහෙයින් මහායාන හෝ ථෙරවාදයට ඍජු ලෙස මෙය අයත් යැයි කිව නොහේ. ලලිතවිස්තරය තථාගතයන් වහන්සේ විසින් දේශනා කළ ආකාරයට රචනා කර ඇත. එබැවින් මෙහි කර්තෘ පිළිබඳ විද්වතුන් අතර ඒකමතිකත්වයක් නොමැත. කතුවරුන් කීප දෙනෙකුගේ සංස්කරණයන් ගලපා අශ්වසෝෂයන්ගේ කෘතියක් ලෙසින් පසුව සංගෘහිත වූ බව විද්වත් මතයයි. ක්‍රි.ව. පළමු සියවසේ අශ්වසෝෂයන් වැඩසිටි හෙයින් පැරණි බෞද්ධ අදහස් පමණක් මෙහි අන්තර්ගත යැයි උපකල්පනය කිරීමට ද හැකියාවක් නොමැත. ථෙරවාදීන් ගේ බුද්ධචරිතය මහායාන සම්ප්‍රදායට අනුගතව වෙනස්කර වෙනත් ක්‍රමයකින් මෙහි ඉදිරිපත් කර ඇත. කර්තෘ ගේ අදහස වන්නේ ලලිතවිස්තරය මූලින් ප්‍රාකෘතයෙන් ලියැවී පසුව සංස්කෘතයට නගා ඇති බව ය. ඊට හේතු වශයෙන් දක්වන්නේ මෙහි උපයුක්ත භාෂා ශෛලිය යි. මෙහි පරිවර්තනයන් ගද්‍යයෙන් දක්වා අනතුරුව එම ගද්‍ය කොටස් නැවත පද්‍ය මගින් දැක්වීම සිදුකර ඇත. ලලිතවිස්තරය රචිත කාලය පිළිබඳ කර්තෘ ගේ අදහස වන්නේ සිවුවැනි ධර්ම සංගායනාව කළ ක්‍රි.පූ. පළමු සියවස හා ක්‍රි.ව. පළමු සියවස අතර කාලයේ රචනා වූ බව යි.

මෙම පර්යේෂණයේ අරමුණු දෙකකි. එකක් ලලිතවිස්තරය පිළිබඳ විචාරාත්මක අධ්‍යයනයක් සිදු කිරීම ය. දෙවැන්න සංස්කෘත ලලිතවිස්තරය සිංහල භාෂාවට පරිවර්තනය කිරීම යි.

භාවිත මූලාශ්‍රය දෙකකි. එකක් ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය වන අතර ඒ සඳහා ලලිතවිස්තරය හා සෙසු ප්‍රාථමික ග්‍රන්ථ අධ්‍යයනය කැරිණි. දෙවැනි මූලාශ්‍රය ලෙස ලලිතවිස්තරය ඇසුරෙන් හා ලලිතවිස්තරයේ නිරූපිත යම් යම් ඉගැන්වීම් හා ග්‍රන්ථය පිළිබඳ රචනා කළ ශාස්ත්‍රීය ලේඛන අධ්‍යයනය යි.

මෙහි පරිච්ඡේද හයකි. එය කොටස් දෙකකි. පළමු කොටසට පළමු පරිච්ඡේදයේ සිට සිවුවැනි පරිච්ඡේදය දක්වා අයත් වේ. ඒ අනුව, පළමුවැනි පරිච්ඡේදයෙන් මූලික හැඳින්වීම සිදුවේ. දෙවැනි පරිච්ඡේදයෙන් සාහිත්‍ය විමර්ශනය යි. තෙවැන්න පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය යි. සිවුවැනි පරිච්ඡේදය ලලිතවිස්තරය පිළිබඳ විචාරාත්මක අධ්‍යයනය යි. එහි අන්තර්ගතය කොටස් හතරක් ඔස්සේ දැක්වේ. පස්වැනි පරිච්ඡේදය සමාලෝචනය යි.

දෙවැනි කොටස සයවැනි පරිච්ඡේදයෙන් ඇරඹේ. එහි ඇතුළත් වන්නේ ලලිතවිස්තරයේ සිංහල පරිවර්තනය යි. සාහිත්‍යමය වශයෙන් පමණක් නොව ලලිතවිස්තරය ඓතිහාසික, දාර්ශනික, ධර්මමය හා සමකාලීන භාරතීය සමාජයන් ගවේෂණය කළ හැකි කෘතියකි.